Toespraak Alexander Pechtold Congres 106

Democraten,
In 1989 werd ik lid van D66. Het was het jaar van de val van de Berlijnse muur. Een golf van verandering en optimisme rolde over de westerse wereld. Die golf overspoelde ook mijn studentenkamer met democratisch idealisme. Ik wilde iets doen. Niet alleen vragen stellen. Niet alleen discussiëren. Maar een bijdrage leveren. Een deel zijn van het antwoord.

Net zoals velen van jullie, begon het met het uitdelen van foldertjes. In mijn geval voor de Europese verkiezingen. Het directe resultaat: Eén zetel. Maar daarna begon al snel de weg omhoog. En werden wij het verlichte, het financieel solide en het groene hart van de paarse coalitie. Ondertussen beet ik me vast in de lokale politiek. Het zal herkenbaar zijn. Je steekt je hand open voor je het weet ben je fractie-assistent, lid van de lokale programmacommissie, of zit je zelfs in het lokale bestuur.

Na de millenniumwisseling werd ik “gepromoveerd” naar de nationale politiek. Met iedere stap op dit pad kreeg ik een duidelijker beeld van onze partij. Van ons doel. Van onze rol in de politiek. Het sterkste gen in het DNA van D66 is dat van de redelijkheid. De oplossingsgerichtheid. Het wars zijn van absolute zekerheden.

D66’ers hoeven nooit naar een boekenkast te lopen om op te zoeken wat ze moeten vinden. Wij zijn een partij van levende idealen, niet van vastgeroeste ideologie. Wij zijn denkers en doeners zonder dogma’s. Wij kijken naar de toekomst: Daarom zijn we voor gelijke kansen. Voor onderwijs. Voor Europa. Wij geven antwoord op de vragen van nu, met de inzichten van nu. En dat is niet altijd comfortabel. Maar dát is wat we zijn. Dat is wat we wíllen zijn.

Congres,
Met velen van jullie ging ik al in gesprek in Amersfoort. Het was goed elkaar te zien, zo vlak na de presentatie van het regeerakkoord. Maar ons laatste congres was in januari. Aan de vooravond van de verkiezingen. Een moment waarop het spook van populisme en nationalisme met verbluffende virulentie de kop op stak. Trump had net zijn inaugurele rede gehouden. De Brexiteers vierden een feestje van valse onafhankelijkheid. De angst bestond dat politieke charlatans ook. Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk én Nederland zouden veroveren. Politici die ons verdelen. Mensen tegen elkaar opzetten.

Maar dát liep net anders: Ze wonnen niet. In Frankrijk, daarentegen, won Macron. Een sociaalliberaal. Bij zijn aantreden klonk het Europese volkslied en zwaaiden de Fransen met Europese vlaggen. In Nederland won het redelijke geluid van D66. Het progressieve midden won. Het optimisme won. Maar diezelfde avond wisten wij: Winnen is één, regeren wordt moeilijker. Als we het populisme écht willen overwinnen dan moet D66— en zéker een kabinet waaraan wij deelnemen— er zijn voor alle Nederlanders. Vertrouwen terugwinnen. Mensen niet alleen vertéllen maar ook echt laten merken dat de overheid er is voor hen. We zijn zo langzamerhand uit de crisis. De Nederlandse economie gaat weer groeien. Maar veel mensen voelen zich nog onzeker. En díe mensen moeten kunnen rekenen op een empathische, betrouwbare overheid.

Democraten,
Wij hebben tijdens de campagne steeds gezegd dat we willen samenwerken. En dat blijf ik zeggen. Maar in de politiek van vandaag struikel je over roeptoeters, getuigenispartijen en vooral nee-zeggers. Ik weet dat de meeste D66'ers een coalitie wensten met GroenLinks. Ik ook. En daar hebben wij álles aan gedaan. Maar ook bij andere linkse partijen vingen we bot. Die gingen op gestrekte draf op langdurige verantwoordelijkheidsvakantie.

En laat ik duidelijk zijn: Ik betreur het dat onze vrienden op links niet mee willen doen. Om de vier jaar krijgen partijen de kans om hun idealen dichterbij te brengen. Een democratisch moment bij uitstek. Dan vraag je de kiezer om zijn stem. Om zijn vertrouwen. En natuurlijk vergroot je tijdens de campagne de verschillen. En natuurlijk doe je beloften binnen de betamelijke marges van het haalbare. Je laat politieke overtuigingen stevig botsen in het besef dat je elkaar later moet kunnen vinden in politieke afspraken. Het vuur van de campagne dooft. De strijdbijl wordt begraven. Politici en politieke partijen moeten die overgang geloofwaardig maken. Dat is onze taak. En als wij de kiezer vragen om een stem, hebben wij de dure plicht die maximaal waar te maken.

Niemand krijgt het volle pond. Maar het is maar net hoe je er naar kijkt. Is het glas halfleeg of is het halfvol? Wie alleen uit een gevuld glas wil drinken, kan terecht bij Greenpeace, Amnesty, of de ANWB. Maatschappelijke doelen die dienen als moreel kompas voor de samenleving. Maar wie een politieke partij begint, moet dat kompas óók afgesteld hebben op het compromis. Samen staan GroenLinks en de Socialistische Partij nu al voor 50 jaar oppositie. En ik houd ze voor: Als D66 in haar 50-jarig bestaan had gewacht op een meerderheid van socialistische, én linkse, én progressief liberale zetels, dan hadden we 50 jaar aan de kant gestaan.

De urgentie van dit moment vraagt om een andere houding. Een politiek van je nek uitsteken. Macron en Merkel wachten niet eeuwig op Nederland met de nieuwe koers voor ons continent. Het klimaat wacht niet op de geduldige opbouw van een politieke beweging. Een vaste baan, een goed pensioen, een betaalbare woning: niets van dit alles wacht op een electoraal wonder. In Nederland hebben we nu een rechtse Kamermeerderheid. En toch is het ons gelukt een coalitie te vormen die alles behalve rechts is. Politiek is te belangrijk om geheel en al over te laten aan de conservatieven. Progressieven moeten het hebben van politieke moed. En die ontbreekt bij onze geestverwanten. Dát is het probleem van links Nederland.

Democraten,
Na onze zoektocht, heeft een ongewone combinatie geleid tot een doodnormaal kabinet. Niet voor gewone Nederlanders, maar voor álle Nederlanders, zeg ik tegen Rutte en Buma. We wisten ons verbonden in een simpele overtuiging: Weglopen was geen optie. Althans, niet voor ons. Onze kiezers willen dat we verantwoordelijkheid nemen. Zelfs met dat besef, moet ik bekennen dat ik tijdens de eeuwigdurende formatie twijfels heb gehad.

Er is de afgelopen tijd veel gereconstrueerd over die onderhandelingen. Eén aspect kwam nog niet naar buiten. Dat is dat ik persoonlijk gemotiveerd en gestimuleerd bleef door de aansporingen van mijn moeder. Congres, ze heeft Whatsapp ontdekt. Inclusief alle soorten smileys. U moet weten, mijn moeder is vrijzinnig op het radicale af. Ze is voor euthanasie. Voor de rechten van LHBTI-‘ers. En ze schrikt niet van een jointje. Ze stemt al haar hele leven op D66. Er is geen dag voorbij gegaan dat ze me niet herinnerde aan de standpunten van CDA en ChristenUnie.

Toen er delen van de medisch-ethische en vrijzinnige agenda op straat lagen, dreigde ze vanaf haar rollator een persconferentie te beleggen op het Binnenhof. De boodschap zou duidelijk zijn: Zó heb ik hem niet opgevoed! Die dag is gelukkig nooit gekomen. Gaandeweg zag ook zij dat het zo slecht nog niet was. Die ongewone combinatie van die vier partijen gaf elkaar de ruimte. Het compromis was nooit een stap achteruit, maar altijd een stap vooruit. Want het kabinet investeert in de politie én innovatieve rechtsspraak. Wij verlagen de belastingen voor zowel klassiek als modern samengestelde gezinnen. Het manifest waardig ouder worden wordt uitgevoerd én Pia Dijkstra kan door met haar initiatiefwet.

Het kon en het kán dus wel. Iedereen die nu kritiek heeft op de klimaatambities, die vraag ik: Had je dít ooit verwacht? Dat Nederland zou veranderen van een zorgelijke achterblijver in een Europese koploper? Als we niet oppassen, schieten we straks Parijs voorbij! Wie had ooit verwacht dat Rutte op Europa een visie zou formuleren? En wie zijn twijfels had over onze toewijding aan het onderwijs, moet nu toch zien: deze

coalitie doet haar gróótste investering in juffen, meesters en docenten. In leerlingen, die meer individuele aandacht krijgen. Had iemand verwacht dat wij vluchtelingen weer gaan verwelkomen in plaats van wegkijken? Dat wij zes weken partnerschapsverlof regelen? Zes weken. Dat zijn meer weken dan de vijf dagen van Asscher. En volgens mij was toch de grootste verassing: De landelijke experimenten met wiet. Burgemeesters staan trappelend in de rij voor een jointje van eigen bodem.

Democraten,
Ik sta voor wat wij samen hebben bereikt. Ik ben er trots op. Dit is een stabiel programma voor vier jaar. Natuurlijk is er een hoop ketelmuziek. De kritiek komt van rechts én van links. Ik zie dat als een opsteker. Met dit regeerakkoord beginnen wij een nieuw hoofdstuk in onze geschiedenis. Na ruim 10 jaar zit de grootste progressieve partij van Nederland weer in het kabinet!

Met twee ijzersterke staatssecretarissen en vier formidabele ministers. Ze stonden hier zojuist op het podium. Ik stond er niet bij. Uit eigen ervaring weet ik inmiddels: ministers voordragen is veel leuker dan minister worden. Met een frisse fractie van negentien blijf ik vol overtuiging in de Kamer. Voor mij is het een nieuwe rol. Een rol die me zéér bevalt. Maar de houding blijft hetzelfde. Al was het me de afgelopen jaren iets te monistisch. Iets te klef. We blijven dus constructief, maar misschien een *tikkeltje* meer kritisch. Als ik nu zo naar die zes op de eerste rij kijk, zeg ik namens ons 19'en: Lach nog maar even. Geniet er nog maar van. Makkelijk krijgen jullie het niet met ons.

Congres,
Na al het denken, amenderen, campagnevoeren, onderhandelen, is het nu tijd om te *doen*. Minister Ingrid Van Engelshoven investeert jaarlijks 10 miljoen euro extra in kunst en cultuur. Gefeliciteerd. Een aardig begin. Vicepremier Kajsa Ollongren gaat Google en al die andere giganten de oren wassen. Putin, maak je borst maar nat. Staatssecretaris Snel heeft zijn naam al waargemaakt. Van volstrekt onbekend naar bijna bekender dan ikzelf. Overigens, Menno, ik miste je vanochtend bij het ontbijt met de nieuwe leden. En die fiets hier voor de deur die is natuurlijk van staatssecretaris Stientje Van Veldhoven. Stientje, je zit er al drie weken, wanneer open je nou eindelijk je eerste stalling? En wat ben ik trots op minister Sigrid Kaag. Zij zet onverkort en krachtiger het She Decides programma van haar voorganger door.

Ben ik nog iemand vergeten? O ja, mijn grote vriend. De grote hervormer. Wouter. Ik bedoel natuurlijk excellentie, minister Wouter Koolmees. Na zeven jaar samenwerken in de fractie en zeven maanden samen onderhandelen vertrouw ik jou blind. Namens ons allemaal, Wouter, dankjewel.

Partijgenoten,

Wetten en regeerakkoorden zijn als worst. Normaal gesproken wil niemand weten hoe ze worden gemaakt. Toch licht ik vandaag nog een tipje van de sluier. Het regeerakkoord was namelijk nooit tot stand gekomen zonder jullie. Ik begrijp: dat klinkt als een holle frase. Maar ik bedoel het letterlijk. Ik heb een voorbeeld. Iets meer dan een jaar geleden verzamelden zich zo'n dertig leden in de kelder van een Gronings hotel.

Eén van hen, Tom Rustebiel, zit hier op de eerste rij. Hij werkte voor Natuurmonumenten en maakte zich zorgen over de Waddenzee. Langzamerhand verdwijnen de zandplaten, waarvan miljoenen vogels afhankelijk zijn. Veertig jaar geharrewar over bestuurlijke competenties heeft goed natuurbeheer in de weg gestaan. In zijn drang naar oplossingen, besloot Tom een amendement te schrijven. Dat presenteert hij in die Groningse kelder. Een typisch avondje lokale democratie. Zaaltje net te gehorig. Koffie koud. Slecht zittende klapstoelen. Zweterige atmosfeer. Tom pitcht zijn amendement. Een ruime meerderheid is vóór.En óns congres steunt massaal. Dat leidt tot één regel in ons verkiezingsprogramma. Eén regel in die dubbeldikke deurstopper van D66. Ik had er overheen gelezen. Maar Wouter natuurlijk niet. Het vergde wat armpje drukken. Maar Toms voorstel staat nu in het regeerakkoord. De Waddenvereniging schreef: "Dit is historisch". Het kabinet gaat de Wadden effectief beschermen dankzij één actief lid van D66.

Het verhaal van Tom is het verhaal van onze partij. Van een nationale maar ook een Europese en zéker een lokale partij. Een partij die mensen en ideeën verbindt. Van Groningen tot Den Haag en van Brussel tot Leeuwarden. Dit is het grote verschil tussen D66 en de puur lokale partijen. Die zijn als een snelweg zonder afrit. Natuurlijk, ze hebben wortels in de gemeenschap, maar geen toegang tot de boomtoppen van Brussel of het Binnenhof. In de Tweede Kamer zien we het omgekeerde. Daar zitten landelijke partijen, met nauwelijks toegang tot lokale ideeën. Wilders kan nog zo hoog in de boom zitten, maar zijn eenmans-BV heeft geen voedingsbodem. De Haagse politiek is vaak abstract. Maatregelen. Miljarden. Percentages. Het risico bestaat dat je de mensen uit het oog verliest.Lokaal kan je direct zichtbaar problemen oplossen. Je geeft al dan niet een vergunning aan een café-baas. Je lost een betalingsprobleem op bij de voetbalclub. Je pakt de overlast aan in de wijk. Je staat, kortom, in direct contact met mensen en bedrijven. En die ervaring, die voedingsbodem, is de zuurstof voor ideeënvorming en politiek handelen. Ook op nationaal niveau.

Bij de vorige gemeenteraadsverkiezingen werd D66 nummer één in Groningen, Tilburg, Enschede, Tiel, Utrecht, Den Haag, Waalre, Arnhem, Amsterdam én nog 30 anderen. We leveren wethouders in 19 van de

20 grootste gemeenten. 150 wethouders en meer dan 800 raadsleden. Wij besturen in brede coalities vanuit het midden. Soms met wel vijf partijen. Natuurlijk, er gaat wel eens wat mis. Maar ik ben trots op onze betrouwbare bestuurders. En op de stabiliteit die zij brengen. Met die zuurstof en die voedingsbodem zit het bij ons dus wel goed.

Democraten,
Regeren is na tien jaar oppositie nog wat onwennig. Al merk ik dat ik snel gewend raak aan de oppositionele rel van de dag. Zoals de waard was, herkent hij zijn gasten. Ik neem het ze niet kwalijk: het verkiezingsseizoen is geopend. De gemeenteraadsverkiezingen komen eraan. Volgende week gaan we al naar de stembus in Súdwest-Fryslân, Littenseradiel, Het Bildt, Franekeradeel, Menameradiel, Bellingwedde, Vlagtwedde, Hoogezand-Sappemeer, Menterwolde, Slochteren, Rijnwaarden, Zevenaar. En óók hier in Leeuwarden.

Wij kijken in Den Haag met bewondering naar het team van D66 Leeuwarden. Gisteren was ik in het centrum van de stad. Ik zag geen tomaat. Geen rode roos. Leeuwarden kleurde groen. De boodschap is helder hier. Stem voor verbinding en verandering. Stem op Hilde Tjeerdema. Verbinding en verandering. Dat was nou ’s een mooie titel geweest voor het regeerakkoord.

Want tegenover de onwil van de flanken, zetten wij onze ambities vanuit het politieke midden. Met onze agenda van vooruitgang bieden we mensen weer perspectief. Kunnen we mensen aan ons binden. Wij nemen afstand van polarisatie en provocatie. Wij gaan niet afbreken, maar opbouwen. Maar ik waarschuw vandaag ook: makkelijke antwoorden zijn er niet. Nuance is geboden om aan de complexiteit van problemen recht te doen. En als we niet samenwerken in de politiek, komen we niet ver.

Democraten,
Verandering in de geschiedenis wordt altijd veroorzaakt door wat mensen *doen*. Soms zijn het zelfs enkelingen die uiteindelijk het verschil maken. Wij kunnen en hoeven niet allemaal individueel onze naam in de geschiedenisboeken te schrijven. Maar de geschiedenis *zelf*, het verhaal van onze samenleving, wordt gevormd door een mozaïek van talloze kleine daden van moed en overtuiging.

Robert Kennedy zei het ongeveer zo: Iedere keer dat iemand opstaat voor een ideaal, iets doet om het leven van een ander te verbeteren, zich verzet tegen onrecht, is er een kleine rimpeling van hoop. Al die kleine rimpelingen van energie en moed kruisen elkaar. Vormen machtige golven die de sterkste muren van onderdrukking en onrecht wegspoelen.

In 1989 zag ik zo’n golf. Hij sloeg de Berlijnse muur weg. Wij kunnen allemaal iets veranderen, in de eigen omgeving. Opstaan voor een ideaal. Zorg hebben voor het lot van de ander. Onrecht en onzin bestrijden. Dat is het perspectief van waaruit wij hebben gewerkt aan de vorming van dit kabinet. Dat is de inspiratie. Ook voor de komende vier jaar.